

було видно, що його розум був зайнятий іншим, і нас він наряд чи помічав.

Федір Михайлович ішов набережною, над ним схилилися віти квітучих лип, обтяжених квітом, гули бджоли. У голові Федора Михайловича, мабуть, роїлися думки про своїх героїв. Гадками він був далеко від Ужгорода. Література і поезія міцно вжали його в свої руки. Вони вели його у Вічність.

ЛЮДВІГ УР

ЗВ'ЯЗКИ ФЕДОРА МИХАЙЛОВИЧА ПОТУШНЯКА З УГОРСЬКИМ АКАДЕМІКОМ БЕЛОЮ ГУНДОЮ

Федір Михайлович Потушняк народився 27 лютого 1910 р. в с. Осій Іршавського району в селянській сім'ї. Майбутній письменник навчався у Берегівській гімназії, яку успішно закінчив у 1930-му році. Цього ж року він поступив на філософський факультет Карлового університету в Празі. Тут вивчав різні мови: німецьку, угорську, латинську, французьку, словацьку, румунську. Читав твори таких письменників, як-от: М. Рильський, М. Горький, П. Тичина, М. Гоголь, Т. Шевченко, І. Франко, Леся Українка та ін.

У своїй автобіографії він писав: "Книги П. Тичини я знав усі. Менше М. Рильського. Їх стиль і мова були для мене миліми." [1]. Але крім цього, він захоплювався зарубіжною літературою і філософією.

У ліричній поезії розпочав свій шлях Ф. Потушняк наприкінці 20-х років публікаціями в популярному закарпатському журналі для молоді "Пчїлка". У своїх творах Ф. Потушняк, як відзначає Л. Голомб, "... занурюючись душею в ту "струю життя", де панує встановлений Вічним Розумом закон єдності, віддаючись спогляданню й медитації ...

Осягнення краси світу, її суб'єктивне переживання – це і є філософське відкриття поета-лірика, емоційне утвердження ним віри в Бога, в доцільність Божих законів" [2].

Після закінчення університету (1937) працював учителем в закарпатських селах Білках і Великому Бичкові. Пізніше, у березні 1937 р., був мобілізований в чехословацьку армію. Коли Чехословаччину окупували фашисти (1939), працює

бібліотекарем у м. Брно, бере участь у складанні етнографічного атласу Угорщини [3]. Тоді ним зацікавилися угорські вчені, зокрема професор Бела Гунда, який пізніше почав з ним листуватися. Ці листи є дуже цікавим матеріалом для угорських і українських науковців, бо з них ми можемо дізнатися про наукову співпрацю Федора Михайловича Потушняка і Бели Гунди. У цих листах міститься чимало інформації про окремі питання етнографії Закарпаття. Листи свідчать не лише про наукову співпрацю двох поважних науковців, але й про їх дружбу і взаємоповагу.

Як мені відомо, ту частину листів, які зберігалися у сімейному архіві Потушняків, вже обробив проф. М.П.Тиводар. Інша частина цих листів, як нам стало відомо, зберігається у бібліотеці Угорської академії наук у Будапешті. Вони ще не оброблені. Після обробки ми обов'язково їх опублікуємо, щоб вони стали доступними широкому загалу читачів, зокрема і науковців.

Федір Михайлович добре володів угорською мовою. Розмовної мови його навчив батько ще у дитинстві. У своїй автобіографії Потушняк про батька пише так: "Був письменний дуже, хоч в школу ходив лише півроку - знав крім українського письма малярське, говорив по-малярськи і по-англійськи добре (і мене підучив цих мов у ранньому дитинстві)" [4].

Бела Гунда був секретарем етнографічного регентського товариства, членом якого вибрали і Федора Потушняка. Професор Гунда допомагав молодому вченому книгами і порадами, а Ф. Потушняк збирав матеріали до етнографічного атласу Угорщини. Б. Гунда й сам займався етнографією Закарпаття.

Професор Гунда – визначний угорський етнограф, академік. Народився він 25-го грудня 1911-го року в селі Темешфівеш. Загальну та середню освіту отримав у Будапешті. Після закінчення середньої школи вчився в Будапештському технічному університеті ім. Йожефа Надора. Навчаючись на економічному факультеті, він паралельно навчався й на філологічному факультеті університету ім. Петера Пазманя.

У 1936-му році Б. Гунда успішно закінчив аспірантуру і став викладачем кафедри етнології університету П. Пазманя.

Протягом одного року (1938 - 1939) він навчався у Швеції в Стокгольмському університеті. З 1939 р. Б. Гунда працював науковим співробітником Етнографічного музею. У 1943 р. його

призначили завідувачем кафедри в Коложварському університеті. Як викладач і науковець він почав активно вивчати культуру різноетнічного населення Трансільванії. Свої праці публікував у науковому журналі "Трансільванські етнографічні дослідження" (Erdelyi Néprajzi Tanulmányok) [5]. У 1949 році його перевели у Дебрецен, де він того ж року в педагогічному інституті створив кафедру етнографії. Тут він прожив останні роки свого життя.

Професор Гунда чимало праць присвятив Закарпаттю. Він кілька разів особисто побував на Закарпатті. Основні його праці, які пов'язані з Закарпаттям: "Народні господарчі контакти у Карпатському басейні" (Népi gazdálkodási kapcsolatok a Kárpátok medencéjében), 1940; "Етнографія Карпатика" (Ethnographia Carpatica), 1966; "Рослини, застосовувані для сироваткової закваски молока в Карпатах" (Tejoltó növények a Kárpátokban), 1967; "Етнографія Карпато – Балканіка" (Ethnographia Carpato-Balkanica), 1979.

У цих працях угорський вчений описав певні аспекти культури і побуту населення Закарпаття. Особливий інтерес викликає стаття про використання рослин для сироваткової закваски молока. У статті описується й процес виготовлення молочних продуктів. Б. Гунда відзначав, що на території карпатського регіону закваска молока робиться за допомогою клягу, який виготовляють із шлунка молодих тварин (кіз, телят, свиней). Він підкреслював, що "застосування рослин для закваски молока в Європі зберіглося із стародавньої індоспропейської культури або культур" [6]. Їх застосовували набагато раніше, ніж заквасочні матеріали, що виготовлені зі шлунка тварин.

Визначний закарпатоукраїнський вчений, педагог і поет Федір Михайлович Потушняк мав теплі і дружні стосунки з угорськими науковцями, зокрема, з академіком Б. Гундою. Цю дружбу і наукову співпрацю доцільно вивчити більш ретельно і глибоко.

Література

1. Потушняк М., Попович І., Кобаль Й. Археологічні дослідження Федора Потушняка. – Ужгород, 2000. – С. 18.
2. Голомб Л. У таємничому дивосвіті слова (лірика Федора Потушняка) // Потушняк Ф. Хвилини вічності. Лірика. – Ужгород, 2000. – С. 14.